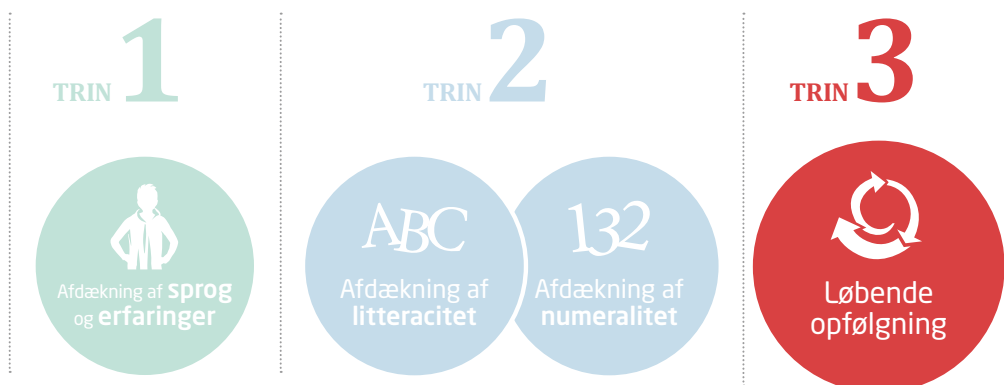

TRIN 3

Løbende **opfølgning** på
nyankomne og øvrige tosprogede
elevers fagsproglige udvikling
samt kommunikations- og
læringsstrategier

Vejledning

Løbende opfølgning på nyankomne og øvrige tosprogede elevers fagsproglige udvikling samt kommunikations- og læringsstrategier

Formålet med løbende opfølgning på elevens fagsproglige udvikling samt kommunikations- og læringsstrategier er todelte:

- **For det første** skal opfølgningen skabe et kvalificeret udgangspunkt for den løbende tilrettelæggelse af elevens undervisning, så undervisningen imødekommer elevens forudsætninger og behov.
- **For det andet** skal opfølgningen sikre, at elevens løbende indslusning i almenundervisningen samt overgangen fra undervisning i dansk som andet-

sprog – basis til undervisning i dansk som andetsprog – supplerende, sker i overensstemmelse med elevens kompetencemæssige udvikling.

Hvem er målgruppen?

Materialet til løbende opfølgning anvendes til nyankomne og øvrige tosprogede elever i grundskolen, som modtager undervisning i dansk som andetsprog – basis, eller undervisning i dansk som andetsprog – supplerende.

Formålet med løbende opfølgning

Løbende opfølgning på elevens fagsproglige udvikling samt kommunikations- og læringsstrategier

Eleven tilbydes undervisning som imødekommer hendes eller hans forudsætninger og behov

Eleven deltager i den almene undervisning, hvor der er fokus på elevens sproglige udvikling, uden støtte i DSA

Hvorfor fagsproglig udvikling og kommunikations- og læringsstrategier?

Det er væsentligt at følge op på elevens fagsproglige udvikling, fordi det at få succes i skolen i høj grad handler om at beherske sproget i fagene. Det at lære et fag er også at lære sprog, fordi al viden er sprogliggjort i ord, kropssprog, billeder osv. Du kan hente inspiration til arbejdet med elevernes fagsproglige udvikling i Undervisningsministeriets vejledning om Sproglig Udvikling her: **Sproglig udvikling - vejledning**

Det er desuden vigtigt at følge op på elevens udvikling af kommunikations- og læringsstrategier, fordi eleven kan lære mere, når hun eller han udvikler gode strategier og fordi underviserne på skolen kan bruge strategierne som ressourcer i elevens læring.

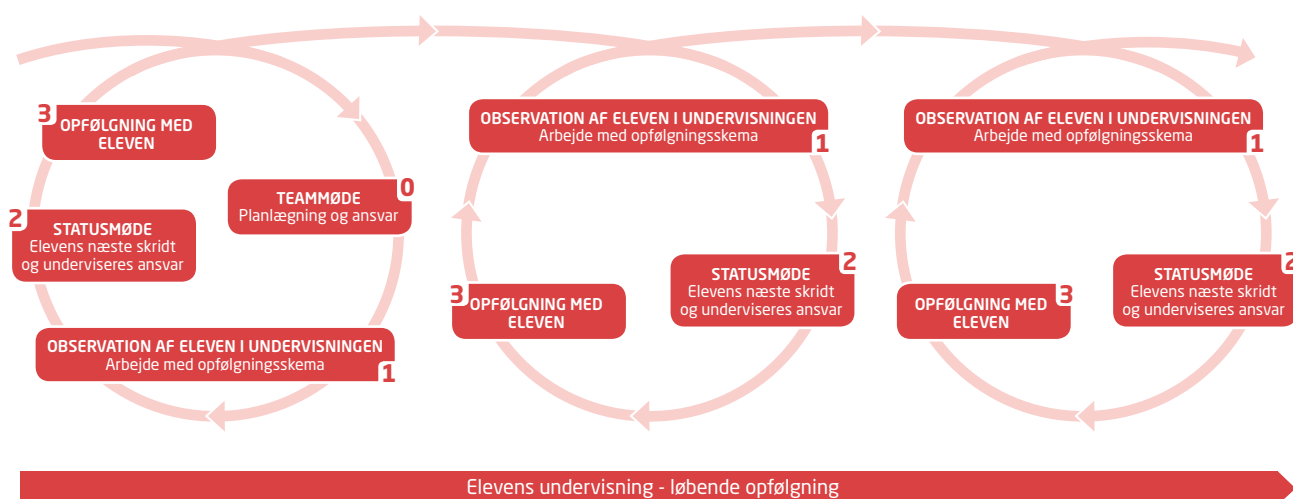
Processen for løbende opfølgning

Den løbende opfølgning kan tænkes som en række cyklusser, som indeholder aktiviteter, der gentages over tid og bygger oven på hinanden. Den løbende opfølgning af en elev påbegyndes, når eleven er placeret i det modtagende undervisningstilbud på skolen og starter med et fælles teammøde mellem elevens undervisere, hvor den første cyklus planlægges (0). Herefter gennemfører udvalgte undervisere løbende og systematisk observation af eleven i konkrete læringsituationer (1).

Erfaringerne fra den løbende opfølgning deles på statusmøder, der danner udgangspunkt for fælles beslutninger

om elevens næste udviklingsskridt, hvordan undervisningen skal understøtte dette og endelig beslutning om næste cyklus (2). Eleven kan med fordel selv inddrages i de beslutninger, der træffes, så hun eller han ved, hvad der vil være fokus på i undervisningen i den næste periode, dvs. den næste cyklus (3).

Antal og varighed af cyklusser tilpasses den enkelte elevs forudsætninger og behov. Det afgørende er, at hver cyklus bygger oven på den forrige, således at undervisningen tilrettelægges ud fra viden om elevens udvikling og næste trin fra cyklus til cyklus.

Opfølgningsmaterialets indhold

Materialet til løbende opfølgning består af tre typer materiale:

- Opfølgningsskema
- Redskab til statusamtaler blandt undervisere i teamet
- Min sprogverden

Materialets opfølgningsskemaer findes i fire versioner. Hvilken version, I vælger at arbejde med, er afhængig af, 1) om I skal lave opfølgning på flere elever i den samme undervisningssituation eller én elev i en eller flere undervisningssituationer, og 2) om eleven/eleverne modtager undervisning i dansk som andetsprog – basis, eller dansk som andetsprog – supplerende.

Indholdet af opfølgningsskemaerne til henholdsvis dansk som andetsprog – basis, og dansk som andetsprog – supplerende, er forskelligt, idet skemaerne er bygget op med afsæt i Fælles Mål for de to fag.

I forbindelse med elevens overgang fra undervisning i dansk som andetsprog – basis, til undervisning i dansk som andetsprog – supplerende, kan det være relevant for jer at se på tværs af kompetencemålene i version 1/3 og 2/4.

Opbygningen af opfølgningsskemaerne varierer alt efter, om der er tale om opfølgning på én eller flere elever i undervisningen.

Det er vigtigt, at den løbende opfølgning gennemføres med fokus på den enkelte elevs udvikling, også når I arbejder med opfølgning på flere elever, der modtager den samme undervisning i enten dansk som andetsprog – basis, eller dansk som andetsprog – supplerende.

Elementerne i de fire versioner af opfølgningsskemaerne er ens, mens opbygningen varierer en smule. Alle fire versioner indeholder imidlertid:

- **Overordnede kompetencemål** inden for fagsproglig udvikling og overordnede kommunikations- og læringsstrategier. Kompetencemålene inden for fagsproglig udvikling dækker læsning, skrivning, lytning og tale og afspejler et overordnet mål uafhængigt af klassetrin om, at al dansk som andetsprogsundervisning skal afpasses fagene.
- **Observationspunkter** tilhørende hvert kompetencemål og strategi. Observationspunkterne er de tegn på læring, du skal observere for at kunne vurdere elevens opfyldelse af kompetencemålet. Din vurdering af eleven i relation til det enkelte observationspunkt kan være baseret på flere observationer, men kan også være baseret på en konkret undervisningssituation.
- **Vurdering af elevens kompetencer** i forhold til det enkelte observationspunkt. Du laver vurderingen med fokus på elevens behov for støtte og sætter kryds ved et af de fire *eleven kan*-udsagn. Over tid er det hensigten, at den enkelte elevs udvikling vil afspejle sig i, at du kan sætte flere og flere krydser i svarkategorierne "Eleven kan med lidt hjælp" og "Eleven kan selv".

- **Vurdering af elevens næste udviklingsskridt** og understøttelse heraf i undervisningen. I alle opfølgningsskemaerne skal du bruge dine observationer og vurderinger til at pege på den enkelte elevs næste udviklingsskridt i forhold til det pågældende kompetencemål eller strategi. Det er også en god idé at beskrive, hvordan undervisningen kan understøtte denne udvikling hos eleven.

I skemaerne har du desuden mulighed for at skrive ekstra bemærkninger, der kan supplere og nuancere din vurdering.

Den enkelte elevs progression vil være synlig gennem sammenligning af flere udfyldte skemaer over tid og kan danne afsæt for faglig drøftelse og vurdering af, hvornår og hvordan eleven vil kunne overgå til almenundervisningen. Hvis der ikke kan spores en udvikling over tid, kan det være tegn på, at eleven har andre udfordringer end sprog (dysleksi, sociale udfordringer, diagnoser mv.). I sådanne tilfælde skal skolens almindelige procedurer for sådanne situationer følges.

Hvad betyder observationspunkternes farver?

Observationspunkterne under hvert kompetencemål for fagsproglig udvikling, både i opfølgningsskemaerne til dansk som andetsprog - basis og supplerende, er inddelt i tre farver og er angivet med tre forskellige punkttegn. De forskellige farver på observationspunkterne angiver udviklingen i elevens kompetencer:

- De **blå** observationspunkter beskriver de mest basale kompetencer i relation til kompetencemålet
- ▲ De **røde** observationspunkter beskriver kompetencer på middel niveau i relation til kompetencemålet
- De **gule** observationspunkter beskriver kompetencer på højt niveau i relation til kompetencemålet

Det kan dog være forskelligt fra elev til elev, hvilke kompetencer der opnås først, og den angivne progression er på den måde kun vejledende. Farverne angiver derfor heller ikke nødvendigvis elevens opnåelse af kompetencer i henholdsvis indskoling, på mellemtrinnet og i udskoling.

Da observationspunkterne vurderes på en skala fra "kan ikke" til "kan selv", kan alle observationspunkter bringes i anvendelse for alle elever i undervisningen i enten dansk som andetsprog - basis, eller dansk som andetsprog - supplerende, uanset hvor længe eleven har modtaget undervisningen. Uafhængig af elevens alder og klassetrin anbefales det derfor at se på tværs af observationspunkter under det enkelte kompetencemål.

Statussamtaler i teamet

Redskabet til statusamtaler er det samme, uanset hvilket opfølgningsskema I arbejder med. I kan drøfte opfølgningen på flere elever ved hver samtale, men I bør foretage individuel opfølgning på hver enkelt elev.

Statussamtalen følger op på arbejdet med opfølgningsskemaet og har til formål at skabe videndeling om den enkelte elevs udvikling på tværs af fag og dermed på tværs af elevens undervisere.

Statussamtalen tager udgangspunkt i fem overordnede spørgsmål:

- Spørgsmål 1 og 2 samler op på elevens udvikling i den forgangne periode, mens spørgsmål 3 og 4 sætter fokus på elevens udvikling i den kommende periode.
- Spørgsmål 5 i redskabet vedrører elevens overgang fra henholdsvis undervisning i dansk som andetsprog – basis, til undervisning i dansk som andetsprog – supplerende, og sidenhen elevens overgang til almenundervisning uden undervisning i dansk som andetsprog – supplerende.

Besvarelsen af spørgsmålene føder ind i hinanden og det er vigtigt, at I bruger jeres fælles viden om, hvad der har virket i forhold til at stimulere elevens udvikling i den forgangne periode til at sætte mål og planlægge konkrete initiativer i den næste periode.

Spørgsmålet om elevens overgang kan I drøfte, når I vurderer, at eleven er ved at være parat til det. Det anbefales, at I lader jeres viden fra flere opfølgningssamtaler, dvs. observationer og drøftelser over en længere tidsperiode, indgå i de endelige beslutninger om elevens overgange.

Før I afslutter statussamtalen, er det vigtigt, at I laver aftaler om og noterer, hvem der har ansvar for:

- At inddrage eleven i det, I har aftalt
- At tilrettelægge, hvilken undervisning I har besluttet, eleven har brug for
- At lave konkrete observationer af eleven frem mod næste statussamtale i teamet
- At fastsætte tidspunktet for den næste statussamtale.

Elevinddragelse skaber motivation

Det kan bekræfte og motivere eleven at få hjælp til at se, hvordan hun eller han udvikler sig og opnår mål i sin skolegang. Derfor er det vigtigt, at I inddrager eleven i den løbende opfølgning ved at fortælle, hvad I har talt om ved statusamtalerne. Det er også en god mulighed for at understrege elevens styrker og ressourcer. Fortæl desuden eleven, hvad I sammen skal arbejde på, at eleven bliver endnu bedre til i den kommende periode og spørg gerne eleven, hvad hun eller han selv tænker, der skal til for, at hun eller han udvikler sig.

Min sprogverden

Min sprogverden er et separat redskab, som kan anvendes, når I ønsker viden om forhold i elevens sociale relationer både i og uden for skolen, der kan bidrage til at forklare elevens udvikling – eller mangel på samme. Det kan f.eks. være i situationer, hvor I under status-

samtalen bliver opmærksomme på en overraskende stor, eller begrænset, udvikling i elevens kompetencer. Min sprogverden kan også være relevant at anvende i forbindelse med elevens overgange mellem forskellige undervisningstilbud.

Opfølgningens ramme – hvornår, hvor længe og hvem?

Hvordan den løbende opfølgning organiseres kan variere fra skole til skole. Det væsentlige er, at I etablerer en struktur og systematik omkring den løbende opfølgning, som bl.a. gør det klart, hvem der har ansvar for hvad og hvornår.

Den løbende observation og arbejdet med det enkelte opfølgningsskema foretages af elevens undervisere. I kan tilrettelægge det således, at en til tre undervisere fra forskellige fagblokke får til ansvar at observere eleven og udfylde observationsskemaet mellem to statusmøder.

Ved statusamtalen tager I afsæt i de strukturerede observationer som de undervisere, der har været ansvarlige for at lave observationer i den foregående periode, har foretaget. Herefter kan elevens andre lærere supplere.

Tidspunkt for og hyppighed af statusamtalen bør baseres på en individuel vurdering af elevens behov og inden for rammen af folkeskolelovens bekendtgørelse om løbende opfølgning (Folkeskoleloven § 13, stk. 2). Den løbende opfølgning kan med fordel være hyppigere, mens eleven modtager undervisning i dansk som andetsprog – basis, f.eks. hver tredje måned, og mindre hyppig, når eleven modtager undervisning i dansk som andetsprog – supplerende, f.eks. hvert halve år.

En statussamtale for en elev er beregnet til at vare 15-20 minutter, men kan variere afhængigt af den enkelte elev. Der kan desuden være behov for at drøfte andre forhold end fagsproglig udvikling samt kommunikations- og læringsstrategier hos eleven – eksempelvis elevens trivsel eller sociale kompetencer. Det er op til jer at vurdere, om I foretager en samlet opfølgning eller deler den op og eksempelvis drøfter elevens trivsel ved en anden lejlighed.

Rammen om den løbende opfølgning

Hvornår?

Løbende. Anbefalinger: Hver tredje måned, når eleven modtager undervisning i dansk som andetsprog – basis. Hver sjette måned, når eleven modtager undervisning i dansk som andetsprog – supplerende.

Hvor længe?

Arbejdet med opfølgningsskemaet: 15-30 minutter baseret på løbende observationer pr. opfølgningsperiode. Statussamtale: 15-20 minutter pr. elev.

Hvem?

Undervisere på tværs af elevens fag.

Hvornår kan eleven overgå fra et undervisningstilbud til et andet?

Skolens beslutning om elevens overgange mellem de forskellige undervisningstilbud skal altid bero på en individuel vurdering af den enkelte elev. Derudover er det vigtigt at tage højde for skolens organisering, herunder særligt hvilke ressourcer der er tilgængelige for eleven i almenundervisningen.

Elevens løbende indslusning i almenundervisningen samt overgangen fra undervisning i dansk som andetsprog – basis til undervisning i dansk som andetsprog – supplerende drøftes som et punkt i statussamtalen i den løbende opfølgning. Her inddrages viden fra den løbende opfølgning som én af fire dimensioner. De fire dimensioner kan anvendes i forhold til alle elever og på tværs af organiseringsformer:

- **Elevens faglige kompetencer og interesser** handler om elevens styrker og udfordringer i de forskellige fag. Her kan I inddrage den viden om elevens erfaringer med skole, undervisning og læring, der blev afdækket på trin 1 i *Hele vejen rundt om elevens sprog og ressourcer*. Ved at se på tværs af fagene får I et billede af, om eleven f.eks. kan indsluses i nogle fag, selvom der

stadig er behov for undervisning i dansk som andetsprog – basis.

- **Elevens fagsproglige kompetencer** får I viden om gennem den løbende afdækning af elevens fagsproglige udvikling samt kommunikations- og læringsstrategier. Det er altså her, at arbejdet med materialet til løbende opfølgning (dette materiale) kan være særligt relevant.
- **Elevens personlige kompetencer** er et udtryk for elevens sociale kompetencer, måder at interagere med sin omverden på og personlige interesser og erfaringer. Elevens personlige kompetencer knytter sig til situationer på tværs af skole og fritid.
- **Skolens og undervisningens rammer** handler om at se eleven og hendes eller hans kompetencer på de tre første dimensioner i skolens kontekst. Det er altså en vurdering af, dels om skolens generelle strukturerer (f.eks. organisering af undervisningen i DSA), dels de aktuelle og specifikke forhold på skolen (såsom læringsmiljøet i en klasse) imødekommer elevens forudsætninger og behov.

I skemaet nedenfor kan I finde inspiration til, hvilke spørgsmål I kan arbejde med, når I skal træffe beslutning om nyankomne og øvrige tosprogede elevers overgange mellem forskellige undervisningstilbud.

Dimension	Refleksionsspørgsmål
1. Elevens faglige kompetencer og interesser	<ul style="list-style-type: none"> • I hvilke fag klarer eleven sig godt? • Hvilke temaer/emner i og på tværs af fagene interesserer eleven sig for? • Hvad er elevens næste skridt i forhold til udvikling af faglige kompetencer?
2. Elevens fagsproglige kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Hvad kendetegner elevens fagsproglige udvikling? • Hvad kendetegner elevens udvikling af kommunikations- og læringsstrategier? • Hvad er elevens næste skridt og hvordan kan skolen hjælpe eleven med at komme derhen?
3. Elevens personlige kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan er elevens generelle trivsel i og uden for skolen? • Hvordan udviser eleven glæde/nysgerrighed/initiativ i forhold til at gå i skole og til at lære nyt? • Hvad kendetegner elevens sociale netværk og relationer – både i skolen og uden for skolen? • Hvordan er elevens muligheder for at få støtte til skolearbejde uden for skolen?
4. Skolens og undervisningens rammer	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan kan skolens generelle strukturer (f.eks. organisering af undervisningen i dansk som andetsprog) imødekomme elevens forudsætninger og behov? • Hvordan kan de aktuelle og specifikke forhold på skolen (såsom læringsmiljøet i den klasse eleven kan gå i) imødekomme elevens forudsætninger og behov?